מהו. מי מחייבי משום אוכלי קדשים בטומאה אי לא: **אישתרי נמי טומאה אימורין.** דלא מיחייב בהו משום טומאה ואע"ג דאסירי משום זרות וכל זר לא יאכל קדש (ויקרא כב): **מכדי.** אוכל אימורין בטומאה מהיכא אתרבי לחיובא: **מטומאת בשר.** דכתיב גבי אוכל בשר בטומאת הגוף אשר לה' לרבות את האימורין והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה': **היכא אקטרינהו.** שלא הוזכר בו מזבח: **שויסקי**(א). **בשר צלי בשפוד: ג' מזבחות.** להזאת הדם אבל להקטרת אימורין לא היה שם מזבח: **מתני' מקחו מבעשור.** אומר זה לשם פסח דכתיב בעשור לחדש הזה וגו' (שמות יב): **וטעון הזאה באגודת אזוב** גרסי': **לילה אחד.** מפרש בגמרא [ע"ב]: **גמ' למשמרת.** ביקור שלא יהא בו מום מבקרין אותו כל ארבעה וכתיב הזה ה"נ למעטי ט)[פסח דורות וכל] שאר קרבנות: **מה להלן כו'.** וכי היכי דלדורות בתמיד בעי ביקור ה"ה ואלו לפסח דורות: **ופסח דורות נמי כו'.** בניחותא: **שיהו כל עבודות של חדש הזה כזה.** כל פסחי דורות הוקשו זה לזה ומיהו לענין מקחו מבעשור אמעיט מהזה והאי הזה דגבי ביקור דריש ליה למלתא אחריתא כדמפרש ואזיל: **אלא הזה.** דגבי ביקור למה לי: **למעוטי פסח שני.** מביקור ארבעה ימים: **דכוותיה.** דהוי יום אחד כמו פסח מצרים וכי קא ממעט דכוותה ממעט והזה דגבי מקחו מבעשור על כרחיך למעוטי פסח דורות אתא דאילו למעוטי שני לא איצטריך דהא אימעיט מהאי הזה דגבי ביקור ומימעיט מביקור ארבעה ימים וממקח עשור דתרוייהו משתמעי מההוא קרא דלמשמרת משמע ביקור ומקח ואידך הזה ממעט פסח דורות ממקח בעשור אבל מביקור ארבעה ימים לא ממעט ליה אם לא הפרישו מבעשור יבקר שנים ושלשה טלאים מבעשור ובשעת שחיטה יקח א' מהן: **לכדר' אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא.** בפ"ק דברכות נאמר כאן(ס) בלילה הזה ונאמר להלן(ע) ועברתי בארץ מצרים בלילה הזה כו': **ערל.** שמתו אחיו מחמת מילה: **בן נכר.** שנתנכרו(פ) מעשיו לאביו שבשמים. נראה בעיני דלא גרסינן גבי הדדי כל ערל וגו' כל בן נכר וגו' הכי נמי כו'. אלא הכי גרסי' כל ערל לא יאכל בו הכי כו' אמר קרא ועבדת אלא בו למה לי בו המרת דת(צ) פוסלת ואין המרת דת פוסלת בתרומה ואיצטריך למיכתב ערל כו'. ולא גרסי' אלא מעתה תושב ושכיר כו' דהא תושב ושכיר כולי' קרא יתירא הוא דתושב ושכיר אוכל בפסח דתושב זה קנוי כסף קנין עולם ונרצע ושכיר זה עבד עברי הקנוי קנין שנים ותרוייהו ישראל מעליא נינהו ואכלי בפסח כדאמרינן ביבמות בהערל (דף ע.) וקרא יתירא הוא ומופנה לגזירה שוה נאמר תושב ושכיר בפסח ונאמר תושב ושכיר בתרומה כדמפרש ליה התם ואיידי דכתביה כתב בו דידיה. וללשון הספרים לא ידענא מאי שיויא דקא משני בו המרת דת פוסלת מאי שייך המרת דת גבי תושב ושכיר הא ישראל מעליא נינהו ועוד הא לרשה מבו דגבי בן נכר דרשינן לה בהערל (שם:) ומלתה אותו אז הבעלים יאכל בו ואי לא מל את עבדו לא יאכל איהו דמילת זכריו ועבדיו מעכבת בפסח אם יש לו בן העומד למול או עבד אינו אוכל פסח עד שימול אותם דכתיב [שמות יב] המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו: **כדרבה א"ר יצחק.** בפ' הערל (יבמות עג.) נאמר ממנו בפסח [שמות יב] ונאמר ממנו במעשר [דברים כו] מה להלן ערל אסור במעשר אף כאן ערל אסור בפסח: ט)**בחפזון.** במהירות:

ולא

מהו מדאישתרי טומאת בשר אישתרי נמי טומאת אימורין או דילמא מאי דאישתרי אישתרי מאי דלא אישתרי לא אישתרי אמר רבא מכדי טומאת אימורין מהיכא איתרבי מטומאת בשר דכתיב [1]אשר לה' [א]לרבות את האימורין כל היכא דאיתיה לטומאת בשר איתיה לטומאת אימורין [א]כל היכא דליתיה לטומאת בשר ליתיה לטומאת אימורין בעי רבי זירא אימורי פסח מצרים היכא אקטרינהו א"ל אביי ומאן לימא לן דלא שויסקי עבוד ועוד הא תנא רב יוסף ג' מזבחות היו שם על המשקוף ועל שתי המזוזות ותו מידי אחרינא לא הוה: **מתני'** [ב]מה בין פסח מצרים לפסח דורות פסח מצרים מקחו מבעשור וטעון הזאה באגודת אזוב ועל המשקוף ועל שתי המזוזות ונאכל בחפזון בלילה אחד ופסח דורות נוהג כל שבעה: **גמ'** מנא לן דכתיב [2]דברו אל כל עדת ישראל לאמר בעשור לחדש הזה ויקחו זה מקחו מבעשור ואין פסח דורות מקחו מבעשור אלא מעתה [3]והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש הזה הכי נמי זה טעון ביקור ד' ימים קודם שחיטה ואין אחר טעון ביקור [ג]והתניא בן בג בג אומר מניין [ג]לתמיד שטעון ביקור ד' ימים קודם שחיטה שנא' [4]תשמרו להקריב לי במועדו ולהלן הוא אומר והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר מה להלן טעון ביקור ד' ימים קודם שחיטה אף כאן טעון ביקור ד' ימים קודם שחיטה שאני התם דכתיב תשמרו ופסח דורות נמי הכתיב [5]ועבדת את העבודה הזאת בחדש הזה [ג]שיהו כל עבודות חדש זה כזה אלא ההוא הזה למעוטי פסח שני דכוותיה אלא מעתה דכתיב [6]ואכלו את הבשר בלילה הזה ה"נ דזה נאכל בלילה ואין אחר נאכל בלילה אמר קרא ועבדת את העבודה אלא הזה למה לי [ד]לכדר' אלעזר בן עזריה ור"ע אלא מעתה דכתיב [7]וכל ערל לא יאכל בו ה"נ דבו אינו אוכל אבל אוכל בפסח דורות אמר קרא [5]ועבדת אלא בו למה לי [ה]בו אינו אוכל אבל הוא אוכל במצה ומרור אלא מעתה [8][ח](וכל) בן נכר לא יאכל בו ה"נ דבו אינו אוכל אבל אוכל הוא פסח לדורות אמר [ו]קרא ועבדת אלא בו למה לי [ז]בו המרת דת[ט] פוסלת ואין המרת דת פוסלת בתרומה [ט]ואיצטריך למיכתב ערל ואיצטריך למכתב בן נכר [י]דאי כתב רחמנא ערל משום דמאיס אבל בן נכר לא מאיס אימא לא צריכא ואי אשמעינן בן נכר משום דאין לבו לשמים אבל ערל דלבו לשמים אימא לא צריכא אלא מעתה [9]תושב ושכיר לא יאכל בו הכי נמי דבו הוא אינו אוכל אבל אוכל הוא בפסח דורות אמר קרא ועבדת אלא בו למה לי בו המרת דת פוסלת ואין המרת דת פוסלת בתרומה אלא מעתה [10]ומלתה אותו אז יאכל בו ה"נ דבו אינו אוכל אבל אוכל בפסח דורות אמר קרא ועבדת אלא בו ל"ל [כ]בו מילת זכריו ועבדיו מעכבת [ז]ואין מילת זכריו ועבדיו מעכבת בתרומה אלא מעתה דכתיב [11]ועצם לא ישברו[ל] בו ה"נ דבו אינו שובר אבל שובר בפסח דורות אמר קרא ועבדת אלא בו למה לי [מ]בו בכשר ולא בפסול אלא מעתה דכתיב [12]אל תאכלו ממנו נא ממנו אי אתה אוכל אבל אוכל נא בפסח דורות אמר קרא ועבדת אלא ממנו למה לי [נ]לכדרבה א"ר יצחק: ונאכל בחפזון וכו': מנא לן דאמר קרא [13]ואכלתם אותו בחפזון אותו נאכל בחפזון ואין אחר נאכל בחפזון: ופסח דורות נוהג כל שבעה וכו': אמאי קאי אי לימא אפסח [ס]פסח כל שבעה מי איכא

אלא

למעוטי פסח שני דכוותיה. דפסח דורות מרבינן מועבדת דליכא למימר דהזה דמקחו מבעשור נמי בא למעט פסח שני דאין מקחו מבעשור ולא נמעט פסח דורות דהא לפסח שני לא איצטריך כיון דלא בעי ביקור לא בעי נמי שיהא מקחו מבעשור:

אבל אתה שובר בפסח דורות אמר קרא ועבדת. תימה לריב"א אמאי איצטריך להכי ועבדת הא כיון דכתיב בפסח שני ועצם לא ישברו בו כל שכן בראשון:

אותו בחפזון ואין אחר בחפזון. קשה לריב"א אמאי לא פריך ולימא אותו בחפזון ואין פסח שני נאכל בחפזון אבל פסח דורות הכי נמי נאכל בחפזון מועבדת:

(שייך לעמוד ב):

נאכל בחפזון לילה אחד וה"ה לפסח דורות. ואם תאמר א"כ אמאי תנייה כלל במתניתין כיון דשוים בזה ויש לומר דתנייה אגב דבעי למיתני ותמולו כל היום ופסח דורות נוהג כל שבעה:

קודם

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פ"ו מהל' ק"פ הלכה ח:
כ ב מיי' פ"י מהלכות ק"פ הלכה טו:
כא ג מיי' פ"א מהל' תמידין הלכה ט:
כב ד מיי' פ"ט מהל' ק"פ הלכה ח:
כג ה שם הלכה ז:
כד ו מיי' פ"ט מהל' ק"פ הלכה ט [ופ"ה הל"ח]:
כה ז מיי' פ"ז מהל' תרומות הל' י ויא:

◆

תורה אור השלם

1. וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל בָּשָׂר מִזֶּבַח הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר לַיְיָ וְטֻמְאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמֶּיהָ: ויקרא ז כ
2. דַּבְּרוּ אֶל כָּל עֲדַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בֶּעָשֹׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְיִקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׂה לְבֵית אָבֹת שֶׂה לַבָּיִת: שמות יב ג
3. וְהָיָה לָכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד אַרְבָּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְשָׁחֲטוּ אֹתוֹ כֹּל קְהַל עֲדַת יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעַרְבָּיִם: שמות יב ו
4. צַו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת קָרְבָּנִי לַחְמִי לְאִשַּׁי רֵיחַ נִיחֹחִי תִּשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ: במדבר כח ב
5. וְהָיָה כִי יְבִיאֲךָ יְיָ אֶל אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבֹתֶיךָ לָתֶת לָךְ אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ וְעָבַדְתָּ אֶת הָעֲבֹדָה הַזֹּאת בַּחֹדֶשׁ הַזֶּה: שמות יג ה
6. וְאָכְלוּ אֶת הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה צְלִי אֵשׁ וּמַצּוֹת עַל מְרֹרִים יֹאכְלֻהוּ: שמות יב ח
7. וְכִי יָגוּר אִתְּךָ גֵּר וְעָשָׂה פֶסַח לַיְיָ הִמּוֹל לוֹ כָל זָכָר וְאָז יִקְרַב לַעֲשֹׂתוֹ וְהָיָה כְּאֶזְרַח הָאָרֶץ וְכָל עָרֵל לֹא יֹאכַל בּוֹ: שמות יב מח
8. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן זֹאת חֻקַּת הַפָּסַח כָּל בֶּן נֵכָר לֹא יֹאכַל בּוֹ: שמות יב מג
9. תּוֹשָׁב וְשָׂכִיר לֹא יֹאכַל בּוֹ: שמות יב מה
10. וְכָל עֶבֶד אִישׁ מִקְנַת כָּסֶף וּמַלְתָּה אֹתוֹ אָז יֹאכַל בּוֹ: שמות יב מד
11. לֹא יַשְׁאִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר וְעֶצֶם לֹא יִשְׁבְּרוּ בוֹ כְּכָל חֻקַּת הַפֶּסַח יַעֲשׂוּ אֹתוֹ: במדבר ט יב
12. אַל תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא וּבָשֵׁל מְבֻשָּׁל בַּמָּיִם כִּי אִם צְלִי אֵשׁ רֹאשׁוֹ עַל כְּרָעָיו וְעַל קִרְבּוֹ: שמות יב ט
13. וְכָכָה תֹּאכְלוּ אֹתוֹ מָתְנֵיכֶם חֲגֻרִים נַעֲלֵיכֶם בְּרַגְלֵיכֶם וּמַקֶּלְכֶם בְּיֶדְכֶם וַאֲכַלְתֶּם אֹתוֹ בְּחִפָּזוֹן פֶּסַח הוּא לַיְיָ: שמות יב יא

◆

רבינו חננאל (המשך)

דיליף הזה הזה מועברתי בארץ מצרים, וכתיב ביה כחצות הלילה אני יוצא וגו', מה להלן הזה דכתיב עד חצות אף הזה דכתיב באכילת פסחים עד חצות. ופירושו בסוף מסכתא זו.

מסורת הש"ס

א) [לעיל כד: זבחים לו: כריתות כב:], ב) [מגילת תענית פ"א] ערכין דף יג: [מנחות מט:], ג) [מנחות פב:], ד) ברכות דף ט. וש"נ, ה) לעיל כח: לקמן קכ. יבמות עא., ו) [ל"ל כלן], ז) יבמות ע:, ח) [בכ"י: משמדות, וכן להלן], ט) שם עא., י) יבמות עא. זבחים כב: [עי' זבחים כב: ובתוס' לקמן קכ. ד"ה כל בן וביבמות עא. תוספות ד"ה כו], כ) יבמות ד' ע:, ל) [בכ"י: תשברו, והוא פסוק של פסח מצרים שמות יב], מ) [לעיל ע. וש"נ], נ) [גו"ש ביבמות עא. ועד. ע"ש], ס) [לעיל לח:], ע) פ"ח, פ) [שמות יב], ל) [שם], ק) בכ"י: משומד שנתנכרו, ר) בכ"י: משמדות, וכן להלן, ש) [דיבור זה שייך לעיל במשנה].

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שויסקי. נ"ב בקדושין דף ע ע"ב:

◆

מוסף רש"י

אשר לה' לרבות את האימורין. להתחייב כרת האוכלן בטומאת הגוף, דלאשר לה' קרא יתירא הוא למידרש ביה דבר שהוא עולה לגבוה (זבחים לד:) דהוה ליה למכתב מזבח השלמים וטומאתו עליו, וכתיב אשר לה' לרבות אף בשר הקרב לה' שאם אכלו בטומאה ענוש כרת (לעיל כד:). **מה להלן טעון ביקור ד' ימים קודם שחיטה.** שמירה שמירה לגזירה שוה, מה פסח מבוקר ד' ימים דמקחו מבעשור ושמעתי בי"ד, אף תמיד טעון ביקור ד' ימים (מנחות מט:). **בו המרת דת פוסלת.** דאם המיר דתו ונתנכרו מעשיו לאביו שבשמים אמר רחמנא לא יאכל בו (יבמות עא.).

◆

רבינו חננאל

מדאשתרי טומאת בשר אשתרי נמי טומאת החלבים או לא. ופשיט רבא טומאת אימורין מטומאת בשר איתרבו, שנאמר אשר לה' לרבות האימורין, וכיון דליתה לטומאת בשר ליתה לטומאת אימורין. בעי ר' זירא אימורי פסח מצרים היכא אקטרינהו. אמר ליה ומאן לימא לן דלא שויסקי עבדינהו. כלומר צלו אותם מיני מאכל ואכלום. ועוד הא תאני רב יוסף שלש מזבחות היו שם, אחד המשקוף ושתים בתי המזוזות שנתנו עליהם מן הדם, ומזבח להקרבה לא היה שם, הלא משמע שאכלום.

[מתני'] מה בין פסח מצרים לפסח דורות פסח מצרים מקחו מבעשור וכו'. מנא לן דכתיב ויקחו להם, זה מקחו מבעשור ולא לדורות מבעשור.

ואקשינן אי הכי כל מה דכתיב ביה אמרינן לזה ולא לדורות, והא כתיב ביה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום וכו', ותניא מנין להמיד שטעון ביקור ארבעה ימים קודם שחיטה, שנאמר תשמרו להקריב לי, ונאמר בפסח מצרים והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום, מה להלן ארבעה ימים קודם שחיטה אף כאן בתמיד טעון ביקור, שמא יש בו מום ארבעה ימים קודם שחיטה. ושנינן שאני תמיד דכתיב ביה תשמרו מלמד שצריך שימור. אקשינן תוב ופסח דורות אמאי אינו טעון ביקור ארבעה ימים, והכתיב ועבדת את העבודה הזאת בחדש הזה, שיהו כל עבודות של חדש הזה כזה. ושנינן אלא למעוטי מביקור ד' ימים קודם שחיטה לפסח שני הוא דממעט, דכיון דהוא נמי פסח כותיה הוה מרבינן ליה, קמ"ל. אלא מעתה ואכלו את הבשר בלילה הזה, הכי נמי דפסח מצרים נאכל בלילה הזה ולא פסח דורות. ושנינן שאני אכילת פסחים בלילה דאתרבי מועבדת שיהיו כל עבודות של חדש הזה כזה. אי הכי דאכילת בשר נוהג בזה כאשר נוהג בזה, למה לי דכתב רחמנא הזה. ושנינן לא בא הזה אלא לכדר' אלעזר בן עזריה

אקשינן תוב אלא מעתה של ערל לא יאכל בו וכל בן נכר לא יאכל בו דכתיב בפסח מצרים, נדחו מפסח מצרים וכשרין הן בפסח דורות. ושנינן שאני התם דכתיב ועבדת כדאמרן, ומרבינן בפסח דורות מועבדת אכילת הבשר בלילה הזה והחית ערל ובן נכר ותושב ושכיר, פי' גר תושב ושכיר ולא גר צדק פסילות והשתמרות, ועיכוב אכילתו בפסח עד שימול עצמו וזכריו ועבדיו. ושבירת עצם בו, ואכילת נא ממנו, אלו כולם נתרבו מועבדת את העבודה הזאת בחדש הזה שיהו כל עבודות של חדש הזה כזה. פי' בפסח דורות. וכיון דאתרבי פסח דורות כפסח מצרים, ממנו ממנו דכתיב בפסח ובמעשר למה לי. ושנינן הני ממנו ממנו בעינן להו כדדרשינן רבא משמיה דרי יצחק ביבמות פ' הערל דאמרינן מנין לערל שאסור במעשר, אמר רבה אמר רי יצחק תלתא ממנו כתיבי בפסח, חד לגופיה, וחד מופנה לדון ממנה גזירה שוה, וחד ליתן עשה אחר לא תעשה, ושלשה ממנו כתיבי במעשר חד לגופיה וחד שמותר לסוך שמן של מעשר שני שנטמא כו', וחד מופנה לדון ממנו גזירה שוה. ופסח דורות נוהג כל שבעה. אוקמנא הכי